

3. peatükk. Sugu, võim ja seos LSV- ja SP-ga

Bioloogiline

VS

sotsiaalne

sugu

Bioloogilise soo all mõeldakse mehe ja naise bioloogilisi erinevusi.

Bioloogiline sugu põhineb geneetikal ning hormoonide (testosterooni / östrogeeni) olemasolul.

Bioloogiline VS sotsiaalne sugu

Sotsiaalse soo all mõeldakse sotsiaalseid, psühholoogilisi, ajaloolisi - kultuurilisi tõekspidamisi.

Sotsiaalne sugu põhineb mehelike ja naiselike omaduste sotsiaalsel ja kultuurilisel tõlgendusel.

Sotsiaalne sugu on **õpitud käitumine**.

Bioloogiline või sotsiaalne sugu?

1. Tüdrukud on haprad, poisid tugevad.
2. Naised sünnitavad, mehed mitte.
3. Kodus teeb enamasti süüa naine, enamik maailmakuulsaid kokkasid on mehed.
4. Naised toidavad rinnaga, mehed mitte.
5. Teiste eest hoolitsemisega seotud töid teevad enamasti naised, ehitusel töötavad enamasti mehed.
6. Meessoost profisportlastel on tavaliselt suurem sissetulek kui naissoost profisportlastel.
7. Mehed on naistest füüsiliselt tugevamad.

Soostereotüübid

Veendumus, et ühed omadused, tunnused ja tegevused sobivad mehele ja teised naisele.

Soostereotüpe hakatakse kinnistama sünnihetkest.

Seejärel süvendavad soostereotüpe kogu meie eluaja nii inimesed kui ka institutsioonid.

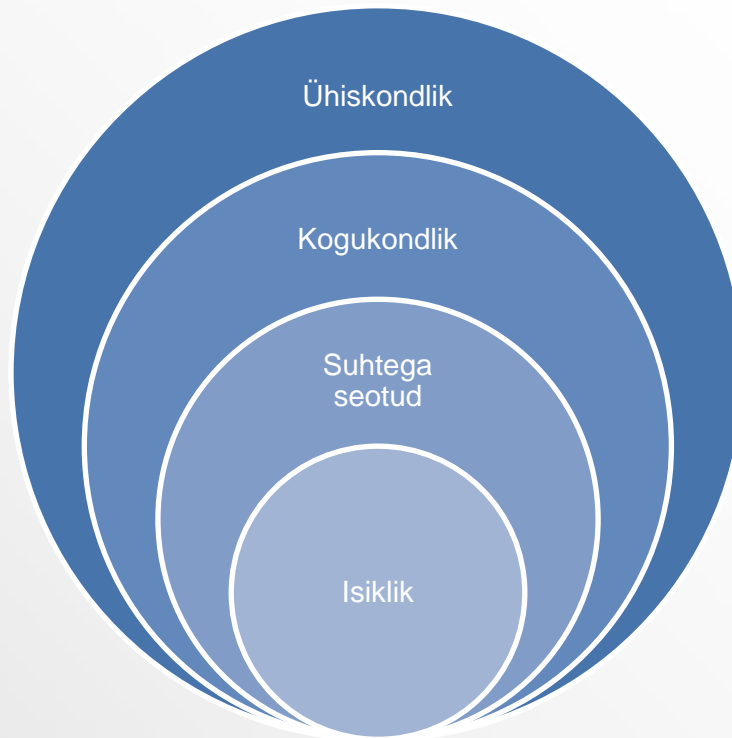
Sooline-ja lähisuhte- vägivald

Kõige levinum lähisuhtevägivalda vorm on mehe vägivald naise vastu.

Tõsiasi, et enamasti kogevad seda vägivalda vormi naised (ja tüdrukud), viitab ebavõrdsele võimuvahekorrale meeste ja naiste vahel.

Patriarhaalsed ühiskondlikud normid mõjutavad LSV-d halvasti kahes mõttes. Ühest küljest sellega, nagu oleks naised vähem väärtuslikud kui mehed JA teisest küljest sellega, nagu oleks vägivald meestele „loomuomane“.

Vägivalla mõistmise ökoloogiline mudel

Ökoloogiline mudel LSV mõistmiseks

Vägivalla oht on isiku, suhte, kogukonna ja ühiskonna tasandil

Isiku tasandil on üks LSV ohutegur abielusisese vägivalla tunnistajaks olemine või kogetakse väärkohtlemist.

Suhte tasandil on LSV levinud ohutegurid mehe-naise vanusevahe ja erinev haridustase ning mehe kontroll pere rahaasjade ja muude küsimuste üle.

Ökoloogiline mudel LSV mõistmiseks (järg)

Kogukonna tasandil on üks levinumaid ohutegurid naise eraldatus päritoluperest ja sõpradest-tuttavatest.

Ühiskonna tasandil on ohuteguriteks, kui peetakse normiks naise allumist mehele, normaliseeritakse vägivalda konfliktide lahendamise viisina (mehel), mehelikkust seostatakse ülemvõimu, kontrolli ja agressiooniga ning kehtivad jäigad soorollid.

Bioloogiline ja sotsiaalne sugu ning SP

Ajalooliselt on SP alastes uuringutes vaadeldud ainult mehi.

Soolised erinevused sõltuvusainete kasutamisel olenevad tarvitatavast ainest.

SP juures on olulised nii bioloogilised, sotsiaalsed kui ka kultuurilised tegurid.

Naistel tekib joove väiksemast alkoholi kogusest kui meestel.

Bioloogiline ja sotsiaalne sugu ning SP

Naistest tarvitajatel kujuneb SP kiiremini (nn teleskoopimine) ning suurendab ja kiirendab surevust.

SP-ga naised haigestuvad kiiremini kui mehed.

Sõltuvusravil on rohkem mehi kui naisi.

Naised pöörduvad ravi otsimisel paljude takistustega:

- rasedus, rasedatele mõeldud teenuste nappus
- lastehoiuteenuste puudumine
- hirm kaotada laste hooldusõigus
- hirm kogeda ravikeskuses seksuaalset ahistamist/väärkohtlemist
- suurem häbimärgistamine kui meestel.

Bioloogiline ja sotsiaalne sugu ning SP

Teraapiad on ajalooliselt loodud meestele ja tuginedes meeste alusel tehtud uuringutele.

Mehed eitavad tõenäoliselt probleemi rohkem kui naised.

Kellegi teraapiasse saatmiseks kasutatakse tavaliselt järsku sekkumist (konfrontatsioon).

Naistel on meestest suurema tõenäosusega traumakogemus ning häbi- ja süütunne, mistõttu agressiivne sekkumine, et panna naine probleemi tunnistama, on sobimatu.

	Tarvitamise alustamine	Võimendumine	Olukorra säilitamine	Võõrutus	Tagasilangus
Naised	Esimene kokkupuude aine, toidu või tegevusega. Reaktsioon narkootikumidele (kokaiin, amfetamiin) võib pakkuda suuremat mõnutunnet kui meestel. Tegelevad suurema tõenäosusega iseravimisega kui mehed.	Aine koguse ja tarvitamissageduse suurenemine. Sõltuvusriskiga naistel toimub võimendumine kiiremini kui meestel (mängurlus, alkohol, narkootikumid).	Sõltuvuskäitumine kujuneb ja stabiliseerub. Naistel stabiliseerub tarvitamine suurema annuse juures kui meestel. Ainete tarvitamisega kaasnevad kõrvalnähud on naistel raskemad.	Andmed kinnitavad, et suitsetajast naiste on loobumisel negatiivsem mõju ja tekib suurem stressireaktsioon kui meestel.	Naistel on tagasilangus tõenäolisem ja ka juhuslikum kui meestel.
Mehed	Esimene kokkupuude aine, toidu või tegevusega. Suurema tõenäosusega tarvitavad narkootikume ja käituvad riskialtalt gruppi kuulumise nimel.	Naistega võrreldes aeglasem võimendumine (mängurlus, alkohol, narkootikumid).	Sõltuvuskäitumine kujuneb ja stabiliseerub. Meestel stabiliseerub tarvitamine väiksema annuse juures kui naistel.	Meestel on alkoholist raskemad võõrutusnähud kui naistel.	Meestel on abstinentsi perioodid pikemad kui naistel.

Allikad: Becker, J. B., McClellan, M. L., & Reed, B. G. (2017). Sex differences, gender and addiction. *Journal of Neuroscience Research*, 95(1–2), 136–147.

Arutelüküsimused:

Milline roll on stereotüüpidel ja seksismil naiste sõltuvusainete tarvitamise ja eeskätt sõltuvusprobleemi juures?

Kui on teada, et alkoholikahju tagajärjel sureb rohkem ja nooremas eas naisi kui mehi, siis miks ei ole alkoholismi ja narkomaania ravis sama palju naisi kui mehi? Kuidas saaks seda muuta?

Täname tähelepanu eest!

Trükise sisu eest vastutab MARISSA projekt ja see ei kajasta tingimata Euroopa Liidu seisukohti.

Women's Support and
Information Center
There is a way out of violence!

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
UNIVERSITY OF CRETE

RIKK
INSTITUTE FOR
GENDER, EQUALITY
AND DIFFERENCE

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship (REC)
Programme of the European Union

